

C - Särskild märkning och information

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Det här lagstiftningsområdet innehåller krav på livsmedelsinformation som gäller för specifika livsmedel, till exempel nyckelhålet, kosttillskott och honung.

Det finns bestämmelser om märkning och information i annan lagstiftning än i förordning (EU) nr 1169/2011, det vill säga andra krav än de som nämns i lagstiftningsområde B – Allmän livsmedelsinformation. Bland annat finns handelsnormer, varustandarder och regler vars huvudsyfte är att åstadkomma spårbarhet (till exempel regler om ursprungsmärkning). De kraven ska kontrolleras och rapporteras under respektive lagstiftningsområde.

Lagstiftningsområde B – Allmän livsmedelsinformation

C01 - Nyckelhålmärkning

För att företagare ska få märka ett livsmedel med nyckelhålssymbolen måste vissa kriterier vara uppfyllda. De finns i LIVSFS 2005:9. Kontroll kan ske både hos tillverkare och hos den som ansvarar för märkning av livsmedlet.

Frivillig information

Nyckelhålet

C02 - Näringspåståenden

Näringspåståenden och hälsopåståenden är olika sätt att uttrycka hälsofördelar med ett livsmedel. Det är frivillig livsmedelsinformation och regleras av förordning (EG) nr 1924/2006 tillsammans med grundläggande förordningar om obligatorisk livsmedelsinformation.

Flera delar i förordningen är gemensamma för näringspåståenden och hälsopåståenden, till exempel att påståendena måste vara godkända av EU-kommissionen. Det görs för att konsumenterna ska vara säkra på att påståendet är sant för den målgrupp som utpekats (oftast friska vuxna, men i vissa fall barn) och värderat av en oberoende part (Efsa). Godkända påståenden har bedömts ha en hälsofördel för målgruppen är statistiskt bevisade.

Kontrollen av båda typerna av påståenden består i att bedöma om de är godkända och uttrycks korrekt i sitt sammanhang. Informationen kan vara ett direkt påstående om en hälsoeffekt i märkningen eller marknadsföringen, eller antydningar genom enklare uttryck eller bilder.

Företagen ska vid kontroll av *näringspåståenden* bevisa att:

- Näringspåståendet finns med bland de godkända i bilagan
- Villkoren i näringspåståendet är uppfyllda, det vill säga formuleringen och mängdkraven
- Inga andra antydningar eller allmänna påståenden om nyttigt innehåll görs

Näringspåståenden

C03 - Hälsopåståenden

Näringspåståenden och hälsopåståenden är olika sätt att uttrycka hälsofördelar med ett livsmedel. Det är frivillig livsmedelsinformation och regleras av förordning (EG) nr 1924/2006 tillsammans med grundläggande förordningar om obligatorisk livsmedelsinformation.

Flera delar i förordningen är gemensamma för näringspåståenden och hälsopåståenden, till exempel att påståendena måste vara godkända av EU-kommissionen. Det görs för att konsumenterna ska vara säkra på att påståendet är sant för den målgrupp som utpekats (oftast friska vuxna, men i vissa fall barn) och värderat av en oberoende part (Efsa). Godkända påståenden har bedömts ha en hälsofördel för målgruppen är statistiskt bevisade.

Kontrollen av båda typerna av påståenden består i att bedöma om de är godkända och uttrycks korrekt i sitt sammanhang. Informationen kan vara ett direkt påstående om en hälsoeffekt i märkningen eller marknadsföringen, eller antydningar genom enklare uttryck eller bilder.

Företagen ska vid kontroll av *hälsopåståenden* bevisa att:

- Hälsopåståendet är godkänt och formulerat på rätt sätt
- Livsmedlets eller ingrediensens identitet stämmer överens med det ämne som anges i hälsopåståendet
- Mängden av det ämne hälsopåståendet avser överensstämmer med kraven i godkännandet
- Påbjuden märkning finns med (enligt artikel 10.2 och i förekommande fall i kravet för godkännandet av påståendet)

Företagen ska vid kontroll av *allmänna hälsopåståenden* bevisa att:

- Ett godkänt hälsopåstående finns med i märkningen och är tydligt kopplat till det allmänna hälsopåståendet
- Att det allmänna hälsopåståendet motsvarar det godkända och inte uttrycker att livsmedlet förebygger, lindrar eller botar sjukdom (då är det läkemedel)
- Att livsmedlet motsvarar kraven för det godkända hälsopåståendet (enligt ovan)

Företagen ska vid kontroll av *hälsopåståenden om botanicals* bevisa att:

- Motsvarande hälsopåstående är förtecknat i Efsas register under "pending risk managers' decision"
- Innehållet i livsmedlet är detsamma som innehållet för det ansökta hälsopåståendet (en ansökan kan gälla ett hälsopåstående om flera botanicals tillsammans och då ska samtliga också vara med i det aktuella livsmedlet)
- Den påstådda hälsoeffekten är baserad på allmänt vedertagen vetenskaplig dokumentation. Vetenskapliga data ska vara objektiva och grunda sig på vetenskaplig enighet.
- Hälsopåståendet är tillräckligt specifikt för att motsvara den vetenskapligt bevisade effekten. Det ansökta hälsopåståendet är ofta vagare uttryckt och måste specificeras.

Hälsopåståenden

C04 - Märkning av livsmedel innehållande GMO

Kraven för godkännande och övervakning av genetiskt modifierade livsmedel och foder (GMO) finns i förordning (EG) nr 1829/2003. I förordningen finns även krav på märkning av produkter som framställts av GMO.

Syftet med reglerna om märkning är att säkerställa att konsumenterna får fullständig och tillförlitlig information om GMO och om produkter, livsmedel och foder som framställts av sådana. Både färdigförpackade och icke färdigförpackade livsmedel som innehåller avsiktlig inblandning av GMO ska alltid märkas med "information om att produkten innehåller GMO". Märkning behövs inte om det skett en oavsiktlig inblandning upp till 0,9 procent av ingrediensen.

Enzymer, aminosyror och vitaminer framställda av så kallade genetiskt modifierade mikroorganismer, GMM, där inget sådant material finns i slutprodukten, behöver inte märkas.

På EU:s webbplats finns en lista över godkända genetiskt modifierade råvaror som får användas till livsmedel och foder.

Lista över godkända GMO

Förordning (EG) nr 1830/2003 reglerar vilka krav som ställs på spårbarhet och märkningskrav, utöver de som framgår av förordning (EG) nr 1829/2003, för produkter som består av eller innehåller GMO samt livsmedel som framställts av GMO. Kontroll av spårbarhetskravet rapporteras i rapporteringspunkt H13.

Kraven på godkännande av GMO finns i rapporteringspunkt A06.

Rapporteringspunkt H13

Rapporteringspunkt A06

Genetiskt modifierade organismer - GMO

C05 - Särskild märkning av kosttillskott

Kosttillskott omfattas av definitionen för livsmedel. Det innebär att kosttillskott omfattas av de generella regler som gäller för livsmedel. De särskilda märkningskraven för kosttillskott finns i föreskrifterna om kosttillskott LIVSFS 2003:9.

Beteckningen "kosttillskott" ska och får bara användas för produkter som uppfyller kraven i föreskrifterna. Dessa livsmedel ska komplettera normal kost, ska utgöra koncentrerade källor för näringsämnen eller andra ämnen med näringsmässig eller fysiologisk verkan och tillhandahållas i avdelade doser. Kosttillskott får endast levereras till slutkonsumenten färdigförpackade.

Utöver allmänna obligatoriska märkningsuppgifter, se lagstiftningsområde B - Allmän livsmedelsinformation, ska kosttillskott vara försedda med namnet på de kategorier eller beskaffenhet av de ämnen som kännetecknar produkten, mängd av de ämnen med näringsmässig eller fysiologisk verkan, rekommenderade daglig dos, en varning för att överskrida den rekommenderade dagliga dosen, uppgift om att kosttillskott inte bör användas som alternativ till en varierad kost samt att produkten bör förvaras utom räckhåll för små barn. Presentationen av kosttillskott får inte innehålla något påstående eller antydan som innebär att en varierad kost inte i allmänhet kan ge tillräckliga mängder näringsämnen.

Lagstiftningsområde B - Allmän livsmedelsinformation

Märkning av kosttillskott

C06 - Bestrålade livsmedel

Livsmedel ska märkas med "bestrålad" eller "behandlad med joniserande strålning" om de genomgått sådan behandling. Se förordning (EU) 1169/2011.

I SLVFS 2000:46 finns ytterligare bestämmelser på området, bland annat vilka livsmedel som får bestrålas och om import. Det finns för närvarande (år 2016) ingen anläggning i Sverige som är godkänd för bestrålning av livsmedel.

Bestrålning av livsmedel

C07 - Information till konsumenter om frånvaro eller reducerad förekomst av gluten

Kraven för märkning med uppgifter om frånvaro av eller reducerad förekomst av gluten i livsmedel, det vill säga "glutenfri" och "mycket låg glutenhalt" finns i förordning (EG) nr 828/2014. Här anges de uppgifter som får åtfölja dessa begrepp. Kontroll av att endast tillåtna begrepp används rapporteras här.

Förordningen fastställer också förbud för användning av begreppen för modersmjölksersättning och tillskottsning. Kontroll av detta rapporteras här.

Kontroll av om det är relevant att använda begreppen "glutenfri" eller "mycket låg glutenhalt" rapporteras på rapporteringspunkt B04.

Rapporteringspunkt B04

Kontroll av om processen säkerställer de kriterier som finns i förordning (EG) 828/2014 rapporteras på rapporteringspunkt K06.

Rapporteringspunkt K06

C08 - Ursprungsmärkning av honung

Ursprungsland eller ursprungsländer där honungen har skördats ska anges som en del av beteckningen. Se LIVSFS 2003:10. Om honungen har sitt ursprung i flera länder får uppgiften ersättas med någon av de beteckningar som framgår av 8 § i föreskriften.

Märkning av honung

Märkning av honung - konsumentförpackning

C09 - Märkning och presentation inom vinsektorn

Särskilda regler om märkning och presentation inom vinsektorn finns i del II, avdelning II, kapitel I, avsnitt 3 i förordning (EG) nr 1308/2013.

Regler för tillämpning finns också i förordning (EG) nr 607/2009 som bland annat innehåller bestämmelser om märkning och presentation av vissa vinprodukter.

C10 - Definition, beskrivning, märkning och presentation av spritdrycker

Rapporteringspunkten omfattar reglerna om definitioner och kategorier av spritdrycker som finns i kapitel I i förordning (EG) nr 110/2008, samt reglerna om beskrivning, presentation och märkning av spritdrycker enligt kapitel II i samma förordning. Dessa gäller till och med 24 maj 2021. Därefter gäller förordning (EU) 2019/787.

Kontroll av Geografiska beteckningar enligt kapitel III i förordning (EG) nr 110/2008 finns i lagstiftningsområde D - Skyddade beteckningar. Kapitel III i förordning (EG) nr 110/2008 ersattes redan 2019 av kapitel III förordning (EU) 2019/787.

Lagstiftningsområde D - Skyddade beteckningar

C11 - Konsumentinformation för fiskeri- och vattenbruksprodukter

Krav på konsumentinformation för fiskeri- och vattenbruksprodukter finns i kapitel IV i förordning (EU) nr 1379/2013. Här regleras både obligatorisk och frivillig märkning på fiskeri- och vattenbruksprodukter som säljs till slutkonsument eller till storhushåll.

Förordningen gäller utöver reglerna i förordning (EU) nr 1169/2011 och gäller för både färdigförpackade och icke färdigförpackade varor. Dessa ytterligare krav på märkning gäller för bland annat levande, färsk, kyld, fryst, torkad, saltad, rökt fisk, fiskfiléer, kräftdjur, blötdjur samt för sjögräs och alger. De omfattar krav på att ange artens handelsbeteckning och vetenskapliga namn, produktionsmetod, fångst- eller produktionsområde och kategori av fiskeredskap och på om produkten är upptinad samt datum som anger hållbarhetstid.

Kontrollen av artikel 38 i förordningen rapporteras i rapporteringspunkt H07.

Rapporteringspunkt H07

Sveriges förteckning över de handelsbeteckningar som är tillåtna att använda, det vill säga de svenska namnen på fiskeriprodukterna, finns i SLVFS 2001:37. Förteckningen är uppdaterad efter att förordning (EU) nr 1379/2013 trädde ikraft.

På Livsmedelsverkets webbplats finns även en förteckning över tillfälliga handelsbeteckningar som ska gälla till dess att de fastställts genom införande i nämnda föreskrift. Observera att eventuella felaktigheter i stavning eller angivande av det officiella vetenskapliga namnet som förtecknas i föreskriften inte bör beaktas eftersom det vetenskapliga namnet regleras särskilt artikel 37 förordning (EU) nr 1379/2013 via informationssystemet ASFIS eller FishBase.

C99 - Övrig särskild märkning och information

Det finns också krav på märkning och information i andra rättsakter än de som anges ovan, exempelvis i bilaga III till förordning (EG) nr 853/2004. Kontroll av de kraven rapporteras under denna rapporteringspunkt.

I LIVSFS 2006:12 om djupfrysta livsmedel finns nationella märkningsregler, kontroll av dessa rapporteras här.

Senast uppdaterad 17 september 2021 Ansvarig grupp SV_KL